

Kurssitehtävä: Ylöspäin eriyttäminen englannissa 1-2lk.

Lähestyimme ylöspäin eriyttämistä englannin kielen äänteiden kautta. Olimme molemmat kiinnostuneita siitä, miten englannin kielisissä maissa opetetaan oppilaita lukemaan ja kirjoittamaan. Huomasimme, että äänteiden opettelu (foneettinen metodi), eli foneemien ja niitä vastaavien grafeemien tunnistaminen, on keskeisessä roolissa nykypäivänä. Jos omassa luokassa olisi englantia sujuvasti osaava tai natiivi oppilas, voisi ylöspäin eriyttäminen olla luontevaa foneettisen metodin kautta. Siinä missä muu luokka opettelee äänteiden ja niitä vastaavien kirjainten/ kirjainyhdistelmien opettelua, englantia taitava oppilas voisi samalla harjoitella kirjoittamista näitä äänteitä käyttäen. Tutustuimme foneettiseen menetelmään perehtyessämme Niilo Mäki Instituutin Land Ahoy! –materiaaliin ja löysimme siitä hyvän ja helpon pohjan, jonka avulla eriyttää ylöspäin. Alla on esitelty lukemaan ja kirjoittamaan opettamisen metodit englanninkielisissä maissa sekä Land Ahoy -materiaali.

Sanastoa:

phoneme - foneemi (=äänne)

grapheme - grafeemi (= yksi tai useampi kirjain, jolla esitetään foneemi)

Lukemaan ja kirjoittamaan oppimisen kaksi eri metodia englanninkielisissä maissa.

Englannin kielessä lukemaan oppimisessa käytetään muutamia erilaisia opetusmetodeja. Suosituin on äänteiden tunnistaminen. Englannin kielessä on 44 foneemia, jotka pitää oppia. Niitä voidaan harjoitella esim. sanaperheinä foneettisen rakenteen perusteella. Esimerkkinä CVC rakenne (konsonantti-vokaali-konsonantti), jossa on A vokaali: cat, hat, bat. Toinen tapa on harjoitella samankaltaisia äänteitä ja niitä vastaavia kirjainyhdistelmiä. Tutkitaan foneemia ja katsotaan mitä grafeemeja sillä on. Eli samalla äänteellä on erilaisia kirjoitusasuja: foneemi /e/ ja grafeemit e (elephant) ja ea (bread). Foneettisessa metodissa oppilaan lukemaan oppiminen on aluksi hidasta, mutta kun kirjaimen tai kirjainten ja äänteen vastaavuus automatisoituun, lukemisesta tulee sujuvampaa. Ongelma tietysti on, että englantia ei kirjoiteta aina opittujen äänteiden mukaan. On myös epäsäännöllisiä kirjoitusasuja. Jotkut sanat ovat vain opittava ulkoa.

Toinen lukemaan opettamismetodi on koko sanan tunnistaminen. Oppilas oppii tunnistamaan sana-asun sen sijaan, että ”lukisi” sen. Tässä metodissa konteksti on keskeistä ja oppilaille tarjotaan paljon visuaalista tukea, eli esim. kuvakortteja. Sanoja tunnistetaan ensin itsenäisenä yksikkönä, ja sitten lyhyessä lauseessa. Sanavaraston kasvaessa, oppilas alkaa tunnistamaan säännönmukaisuuksia, joiden avulla hän pystyy lukemaan uusiakin sanoja. Tätä metodia kutsutaan myös ”sight-reading” eli näkölukemisenä. Näistä on tehty lista, joka on nimeltään Dolch list. Se sisältää 220

eniten esiintyvää sanaa lastenkirjallisuudessa. Listassa ei ole substantiiveja. Niistä on oma 95 sanan lista.

Näitä kahta metodologiaa myös yhdistellään. Usein oppilaat poimivat ja tunnistavat ulkoisesti ns. high-frequency sight words -sanoja, esim. you, I, we, am, had, and, to, the, is, it, my, me, no, see, have, they, where, was, does.

Lähde: Read and Spell (<https://www.readandspell.com/methods-for-teaching-reading>)

Mistä sitten lähteä liikkeelle?

Jos luokassa on sujuvaa englantia puhuva oppilas, voi olla mielekästä tutustua yllä kuvailtuihin lukemaan ja kirjoittamaan oppimisen tyyleihin. Alle on koottu linkkejä hyvillä sivustoilla, josta saada lisätietoa näistä opetusmetodeista. Lisäksi tähän on liitetty muutamia kuvia ja ideoita materiaaleista.

Linkit, kuvat ja ideat voivat tarjota polun ylöspäin eriyttämiseen. Jos tuntuu, että metodeihin perehtyminen on itselle liian vaikeaa tai sitä kautta ei saa työkaluja omaan työhön, voi kuitenkin olla hyvä kertoa ja ohjata esim. natiivi englantia puhuvan lapsen vanhemmat näiden aiheiden äärelle. Ehkä he haluavat harjoitella näitä asioita kotona itsenäisesti. Englanninkielisissä maissa on yleistä, että vanhemmat eivät tiedä, kuinka lasta opetetaan kirjoittamaan ja lukemaan. Ei siis pidä ajatella, että ”kyllä ne itsekin tietävät, ei minun tarvitse niille kertoa”.

Oxford Owl - tietoa lukemaan ja kirjoittamaan oppimisesta

-> Youtube video ”How to support phonics learning at home”, jossa lyhyesti selitetty lukemaanoppimisprosessi foneemien avulla:

https://www.youtube.com/watch?time_continue=4&v=l8Oj6_6oJq8

Readin Rockets - tietoa lukemaanopettamisen menetelmistä.

Phonics and word recognition instruction in early reading programs:

<https://www.readingrockets.org/article/phonics-and-word-recognition-instruction-early-reading-programs-guidelines-children-reading>

Mrs. Perkins' Dolch Words - Dolch sanalistat luokka-asteittain:

<https://mrsperkins.com/dolch.htm>

This reading mama -nettisivuilla vinkkejä lukemaan ja kirjoittamaan opettamiseen:

<https://thisreadingmama.com/teaching-kids-how-to-read/>

This Reading mama - tulostettavaa materiaalia

100+ Free Phonics Clip Cards:

<https://thisreadingmama.com/free-phonics-clip-cards/>

Beginning and ending digraph clip cards:

<https://thisreadingmama.com/beginning-and-ending-digraph-clip-cards/>

Phonetic structures - Esimerkkejä foneettisessa metodissa käytetyistä ryhmittelyistä, eli foneettisia rakenteita ja esimerkkisanoja

Konsonantteja ja lyhyt A (can, had, am, at)

Konsonantteja ja lyhyt I (big, him, sit, if)

Konsonantteja ja lyhyt O (not, on, hot, off)

Konsonantteja ja lyhyt U (run, up, but, us)

Konsonantteja ja lyhyt E (red, well, yes, ten)

Toinen äänne S (is, as, has, his)

Konsonanttipareja SH, TH, CH (shall, this, with, much)

Loppu yhdistelmiä, esim. nd, st, sk (and, must, best, ask)

Alku yhdistelmiä, esim. st (stop)

Konsonanttipareja CK, NG (black, sing, long, bring)

NK yhdistelmä (thank, think, drink)

Open syllables (be, she, I, go)

Y kuulostaa pitkältä I:ltä (my, by, fly, try)

Hiljaisen E:n ensimmäinen tehtävä (edeltävästä vokaalista pitkä) (here, make, like, ride)

Konsonanttipari WH (white, when, why, which)

I ja O ovat usein pitkiä ennen kahta konsonanttia (find, old, don't, both)

R:n säätelemiä vokaaleja esim. OR, ER, IR (for, under, start, over)

2nd and 3rd sound of single vowels (funny, call, want, together)

hiljainen E (blue, have, some, were)

yleisiä vokaali pareja, esim. OW, OO, AY (down, play, good, how)

A alkuisia ei painotettuja tavuja (away, again, around, about)

Konsonantti-L-E tavu (little)

Konsonanttipari WR (write)

Pronunciation and phonemic chart: englannin kielen 44 foneemia

<https://albaenglish.co.uk/blog/improve-english-pronunciation-phonemic-chart>

Vowel and Consonant phonemes and graphemes (taulukko-kuva Pinterestistä, löytyy googlen kuvahaulla)

Internetistä löytyy paljon valmiita tehtävämonisteita, joissa harjoitellaan lukemaan ja kirjoittamaan oppimista sekä foneettisella metodoilla, että sana-asun tunnistamisen metodilla. Tehtävät, jotka ovat suunnattu English as a second language (ESL), eli englantia vieraana kielenä opiskeleville oppilaille, voivat myös olla hyviä joko koko luokalle tai ylöspäin eriyttämiseen.

Hakusanoina voi käyttää esim. ”spelling worksheets for kindergarten / 1st grade” tai ”ESL worksheets for beginners”. Alla muutamia linkkejä ja esimerkkitehtävämonisteita.

Teach Children ESL: Foneettisia harjoituksia, sana-asuihin tutustumista, 1-2lk.

Esim. sanojen alkuäänteen tunnistamista, riimipareja, lyhyiden sanojen kirjoitusasuja

<http://www.teachchildrenesl.com/free-esl-worksheets.html>

Education.com: Kirjoitusharjoituksia 1-2lk. (englanninkielisen eskarin & 1.lk:n harjoituksia)

Esim.

- oikean vokaalin täyttämistä sanan keskelle
- sana-asun/lauseen kirjoitusharjoituksia
- position words: yksinkertaista lukemista ja kirjoittamista
-

(vaatii kirjautumisen, että saa ladattua ilmaisia tehtäviä, mutta tehtäviä voi katsella ilman kirjautumista)

<https://www.education.com/worksheets/kindergarten/ela/>

English Language Teaching Resources: Tehtävämonisteita, esim. sanastoa ja oikeinkirjoitusta aihepiirien mukaan

<https://www.englishworksheets.com/animals.html>

Niilo Mäki Instituutin Land Ahoy-materiaali

Materiaalin idea on tutustuttaa lapset englannin kielen äänteisiin ja erityisesti niihin, jotka poikkeavat suomen kielestä. Pääpaino on suullisen kielitaidon opettelussa, mutta materiaali sisältää myös pienen oppaan englannin kirjain-äänne - vastaavuuksien opetteluun. Materiaali on tarkoitettu käytettäväksi esi- ja alkuopetuksessa, mutta se soveltuu myös niille isommille oppilaille, joille englannin opiskelu on ollut haastavaa esim. lukivaikeudesta johtuen. Materiaali on tuotettu Opetushallituksen kielten varhentamisen kärkihankkeessa Kielitaito kuuluu kaikille (2017-2019) Muuramen ja Laukaan kuntien sekä Niilo Mäki Instituutin yhteistyössä.

Land ahoy-materiaalissa tarinana on merirosvoseikkailu. Materiaaliin kuuluu neljä eri pakettia. Kaksi ensimmäistä pakettia (A ja B) sisältävät 8 tuntisuunnitelmaa. Paketit toimivat myös itsenäisesti. Tunneilla opitaan hyödyllisiä fraaseja, ja jokaisella tunnilla on tietyt äänteet, joihin keskitytään. Tunneilla käydään läpi äännetietoisuuden eri tasot eli tunnistaminen, erottaminen, yhdistely ja manipulointi. Kolmas paketti sisältää äännetietoisuuteen liittyviä tehtäviä sekä sanastotehtäviä, joita voi käyttää opetustuokioissa lisätehtävinä. Neljäs ja meidän kehitystehtävämme kannalta kiinnostavin paketti keskittyy englannin yleisimpien kirjain-äännevastaavuuksien opetteluun, konsonantit etunenässä. Myös yleisimpien vokaalien yleisimmät kirjoitusasut käydään läpi. Viimeiseen pakettiin sisältyy myös kotitehtäviä, ja sen on ajateltu riittävän 9 viikolle. Erillinen opettajan opas on vielä tulossa.

Merirosvoseikkailu on ideana varmasti lapsia innostava. Paketeissa on runsaasti materiaalia, jota lapset voivat työstää esim. värityksellä. Opettajan kannalta materiaali on hyvin yksityiskohtaista. Tunneille tai tuokioille on annettu hyvin selkeät ohjeet, mikä varmasti helpottaa niiden luokanopettajien työtä, jotka ovat epävarmoja kielenopettajuudestaan. Materiaali sisältää myös videoita ja lauluja, joiden avulla äänteitä opetellaan. Jokaiseen äänteeseen liittyy jokin liike ja äännemielikuva, jotka löytyvät materiaalista, esim. /g/ veden juominen, nostetaan lasi huulille tai /ch/ höyryveturi, kädet tekevät junan akselin liikettä. Tehtävätyyppinä on paljon, millä saadaan mielenkiintoa pidettyä yllä, kun opetustuokiot eivät etene aina ihan saman kaavan mukaan.

Neljännessä paketissa opetellaan siis kirjain-äänne-vastaavuuksia. Äänteitä tulee 2-5 kerrallaan, 5 tuntuisi olevan aika paljon. Materiaalin alussa ei lasten tarvitse osata kirjoittaa, mutta kirjaimet pitäisi kyllä tunnistaa, sekä ymmärtää mikä on vokaali ja mikä konsonantti. Tämä voi ekaluokkalaiselle olla haasteellista. Sanoja muodostetaan kirjainkorttien avulla. Alusta asti yhtenä tehtävätyyppinä kulkee lauseiden lukeminen ja muodostaminen, joka sekin tehdään ensin korttien avulla.

Esimerkki ensimmäisestä tunnista:

Uudet kirjaimet ja niiden äänteet D /d/ T /t/ G /g/ H /h/ O /ɔ/ /o/

Tarvikkeet 1. Kirjainkortit jokaiselle oppilaalle liitteestä Pirate Pat lisämateriaalit. Huomio: liitteestä löytyvien kirjainkorttien lukumäärä määräytyy tässä oppaassa olevien esimerkkisanojen mukaan. Jos tahdot käyttää muita sanoja ja tarvitset muita kirjaimia oppilaat voivat kirjoittaa tarvittavat kirjaimet paperilapuille. 2. Äännekuvat liitteestä Land Ahoy äännekuvat: /d/ rumpu, /t/ kello, /g/ vesilasi, /h/ huokeus ja /ɔ/ hämmästys 3. Mikäli annat kotitehtävän, sen tulostaminen jokaiselle oppilaalle liitteestä Pirate Pat kotitehtävät.

Äänteiden kertaus ja opettaminen. Oppilaille kannattaa heti aluksi kertoa, että englannissa kaikilla kirjaimilla ei ole vain yhtä äännettä vaan sama kirjain voidaan eri sanoissa sanoa eri tavalla. Kerratkaa äänteet /d/, /t/, /g/ ja /h/. Näytä oppilaille yksi kerrallaan äänteiden mielikuvakortit. Sanokaa äänne yhdessä ja tehkää äänneeseen liittyvä liike muutamia kertoja. Tämän jälkeen kerro uutena asiana oppilaille, mitä kirjainta äänne voi vastata. Voit käyttää Land Ahoy -materiaalin avainsanoja apuna liitteistä Captain Kip A Keywords A & Captain Kip B Keywords. Jätä taululle esille äänten mielikuvakortti sekä sen viereen äännettä vastaava kirjain. Opetelkaa /ɔ//o/-äänne. Näytä äänten mielikuvakortti ja toistakaa äännettä oppilaiden kanssa. Äänneeseen liittyvä liike ja mielikuvavideo löytyvät sähköisestä liitteestä Land Ahoy äänne mielikuvat. Käykää läpi äänneeseen liittyvä kirjain ja kirjoittakaa se äännekortin päälle taululle. Kerro oppilaille, että tämä äänne on vain yksi tavoista ääntää kirjain O. O-kirjain voidaan ääntää englannissa monella tavalla, mutta tämä on tavallisin tapa ja näin O ääntyy, kun se on sanassa kahden konsonantin välissä. Sanan alussa tai lopussa se ääntyy usein eri tavoin.

Viikon tehtävä 1. Jokaiselle oppilaalle jaetaan kortit, joista löytyvät harjoituksessa käytettävät kirjaimet. 2. Opettaja sanoo englanninkielisen sanan sekä sanelee sen äänneittäin. Voit käyttää alla olevia esimerkkisanoja, joissa on käytetty ainoastaan viikon teemaäänteitä ja kirjaimia. 3. Oppilaiden tehtävänä on kirjoittaa sana kirjainkorttien avulla eli asettaa kirjainkortit oikeaan järjestykseen.

Kirjoittamisen opetteluun tarkoitettu materiaali olettaa, että oppilaat tuntevat jo nämä äänteet, joiden grafeemeihin on tarkoitus tutustua. Kun materiaalia käyttää ylöspäin eriyttämiseen, pitää todennäköisesti soveltaa jonkun verran. Kotitehtävissä pitää osata kirjoittaa, joten ne eivät sovellu ihan pienimmille.

Land ahoy-materiaaliin liittyen on tehty ainakin yksi pro gradu-tutkielma. Savolainen ja Halmemies tuovat esille työssään tutkimuksia, joiden mukaan natiivitason ääntämisen oppiminen vaikeutuu iän myötä. Siksi äänneiden opettelu olisi hyödyllistä aloittaa jo varhain. Tekijöiden mukaan äännetietoisuus helpottaa kielen opiskelun kaikkia osa-alueita. Pro gradussa tutkittiin toisen luokan oppilaiden kykyä tunnistaa ja tuottaa tiettyjä englannin kielen konsonantteja ja arvioitiin kahden erilaisen opetustavan vaikutusta kykyihin. Toista ryhmää opetettiin fonetiikkaan keskittyen Land Ahoy-materiaalin avulla, toinen ryhmä sai kielisuihkuopetusta, joka keskittyi sanastoon ja fraaseihin. Lisäksi oli verrokkiryhmä, joka ei saanut mitään opetusta. Ryhmät testattiin ennen opetusjaksoa ja sen jälkeen. Oppilaat saivat opetusta 45 minuuttia viikossa 8 viikon ajan. Tutkimuksen mukaan ryhmä, joka sai äännetietoista opetusta, kehittyi äänneiden erottelussa huomattavasti. Kielisuihkutus- ja verrokkiryhmän kohdalla kehitys oli maltillisempaa ja tapahtui vain muutamassa äänneessä. Savolainen ja Halmemies tuovat esille, että kyseessä on lyhyt aika, pieni otos ja moni asia saattoi vaikuttaa tutkimustulokseen, mutta näyttäisi siltä, että lyhyestäkin fonetiikkaan keskittyvästä opetusjaksosta olisi hyötyä nimenomaan äänneiden erottamisessa.

Lähteet: nmi.fi

Jenna Savolaisen ja Sofia Halmemiesen pro gradu tutkielma ”Pirates and pronunciation: English consonant production skills of Finnish-speaking second-graders knowing no English” <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/64265>